

Список використаних джерел

1. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України: проєкт Закону України № 5670 від 17.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72265
2. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України: Пояснювальна записка на проєкт Закону України № 5670 від 17.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72265.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо запровадження кримінальної відповідальності за наругу над державною мовою та мовами національних меншин України): проєкт Закону України № 8031 від 28.01.2011. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/jf67300i?ed=2011_01_28.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо запровадження кримінальної відповідальності за наругу над державною мовою та мовами національних меншин України): проєкт Закону України № 8092 від 09.02.2011. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF68S00I.html.
5. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України від 24.02.2011 на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо запровадження кримінальної відповідальності за наругу над державною мовою та мовами національних меншин України)» № 8092 від 09.02.2011. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/XF68S00A.html.
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної: проєкт Закону України від 09.06.2017 № 5670-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994.

Ландіна Анна Валентинівна,

старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОБМЕЖЕНО ОСУДНИХ ОСІБ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Осудність є однією з обов'язкових ознак суб'єкта злочину, яка визначає ступінь усвідомлення особою характеру своїх діянь та можливих наслідків, а також волевиявлення під час здійснення злочинної діяльності. Але не завжди кримінальні правопорушення вчинюються особою, яка повною мірою усвідомлює свою діяльність та може нею керувати. Цей стан називають обмеженою осудністю.

Обмежена осудність суб'єкта кримінального правопорушення може бути обумовлена специфічними станами особи, які викликають у

неї часткове блокування здатності повною мірою виявляти свої інтелектуально-вольові здібності. Це можуть бути стан сильного душевного хвилювання, психічні аномалії, які не виключають відповідності притягнення особи, що вчинила кримінальне правопорушення, до кримінальної відповідальності. При встановленні психічного стану суб'єкта злочину потрібно керуватися ознаками, які характерні для психічного здоров'я та для психічних розладів (психопатологій) [1, с. 206].

Сучасне зарубіжне кримінальне законодавство містить різні за змістом і сутністю положення щодо особливостей кримінальної відповідальності осіб із психічними аномаліями, які обумовлюють стан обмеженої осудності.

Звичних для нашого законодавства норм про обмежену осудність осіб з певними психічними розладами (аномаліями) не містить кримінальне законодавство США, Англії та інших держав, що належать до англо-американської правової сім'ї.

Натомість кримінальне законодавство держав романо-германської (континентальної) правової сім'ї містить норми, які закріплюють поняття обмеженої осудності та її критерії. Ст. 122-1 КК Франції містить положення, що особа, яка на момент вчинення злочину перебувала у стані психічного чи нервово-психічного розладу, що знизив її здатність усвідомлювати та контролювати свої дії (зменшена осудність), не звільняється від кримінальної відповідальності, але ця обставина враховується судом при призначенні покарання та визначенні способу його відбування [2]. У ст. 11 КК Швейцарії зазначається, що суд може пом'якшити покарання, якщо буде встановлена зменшена осудність у особи, яка вчинила злочин (якщо внаслідок розладу душевної діяльності чи свідомості, або внаслідок недостатнього розумового розвитку злочинець не мав можливості повною мірою оцінювати характер своїх діянь та керувати ними) [3]. КК ФРН містить § 21, який визначає підстави зменшеної осудності: якщо здатність особи внаслідок істотного хворобливого розладу, глибокого розладу свідомості, недоумства чи іншого психічного відхилення була значно зменшена при злочинній діяльності, то покарання може бути пом'якшено [4]. За ст. 89 КК Італії покарання для суб'єкта злочину має бути зниженим, якщо він на момент вчинення злочину перебував у такому психічному стані, який не виключав, але істотно знижував його здатність усвідомлювати і бажати [5]. Ст. 37 КК Голландії містить положення, що у випадку, якщо особа, незважаючи на її психічне захворювання, може нести кримінальну відповідальність, їй призначається покарання у поєднанні із поміщенням суб'єкта на лікування строком на й рік [6]. § 2 ст. 31 КК Республіки Польща закріплює положення, що обмежена осудність за цим кримінальним законодавством має місце, якщо на момент вчинення злочину здатність розуміти значення власного діяння чи керувати своєю поведінкою у суб'єкта злочину були значною мірою

обмежені [7]. § 34 КК Австрії передбачає можливість пом'якшення покарання особи, яка у силу психічних аномалій не в повній мірі здатна розуміти те, що відбувається [8]. Оригінальний підхід у формулюванні норми щодо обмеженої осудності містить КК Японії: для осіб, які страждають на недоумство, згідно із ч. 2 ст. 39 санкція зменшується як обмежено осудним [9]. За КК Данії, згідно із п. 2 ст. 16 особи, які під час вчинення діяння були у невеликій мірі неповноцінні, не підлягають покаранню за особливих обставин, як і особи, які є психічно неповноцінними [10].

По-різному вирішується питання про юридичні наслідки визнання суб'єкта кримінального правопорушення обмежено осудним: це вважається обставиною, яка виключає можливість притягнення до кримінальної відповідальності (КК Данії); враховується судом при призначенні покарання, але не є обставиною, яка обов'язково пом'якшує покарання (кримінальне законодавство Республіки Польща, Республіки Білорусь, Азербайджанської Республіки, Грузії, Киргизької Республіки); є обставиною, що пом'якшує покарання (кримінальне законодавство Італії, Туреччини, Австрії, ФРН, Болівії, Республіки Вірменія та ін.). За КК України наявність у суб'єкта злочину стану обмеженої осудності може бути враховане судом під призначення покарання.

Ми вважаємо, що серед зарубіжних практик щодо кримінальної відповідальності обмежено осудних осіб найбільш правильним є підхід законодавців тих країн, у кримінальному законодавстві яких обмежена осудність визнається обставиною, яка пом'якшує покарання. Враховуючи це пропонуємо у ч. 1 ст. 66 КК України норму наступного змісту: «вчинення кримінального правопорушення обмежено осудною особою, яка не виключає кримінальної відповідальності».

Список використаних джерел

1. Ландіна А.В. Проблеми урегулювання кримінальної відповідальності суб'єктів – осіб із психічними аномаліями. Удосконалення механізму правового регулювання суспільних відносин з урахуванням зарубіжного досвіду: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 1 червня 2020 р.) / Відп. ред. О.Ю. Бусол. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. с. 206.

2. Penal Code of French Republic. URL: https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf (Дата звернення: 22.01.2021)

3. Swiss Criminal Code. URL: https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/20190301/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-54-757_781_799-20190301-en-pdf-a.pdf.

4. German Criminal Code. URL: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html.

5. Уголовный кодекс Италии. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/legislation/details/2507>.

6. Criminal Code of the Kingdom of Netherlands. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6415/file/Netherlands_CC_am2012_en.pdf.

7. Criminal Code of the Republic Poland (1997). URL: https://www.legislationline.org/download/id/7354/file/Poland_CC_1997_en.pdf

8. Criminal Code of the Republic of Austria. URL: https://www.legislationline.org/download/id/8548/file/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf.

9. Уголовный кодекс Японии. URL: <https://constitutions.ru/?p=407>.

10. Denmark Criminal Code. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_am2005_en.pdf.

Левченко Юрій Олександрович,
завідувач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності – це злочини, які ставлять під загрозу громадський порядок. Вони призводять до деморалізації суспільства, паніки серед населення, розповсюдження страху та невдоволення діяльністю правоохоронних органів держави. У часи збройних протистоянь з терористичними угрупованнями в країні ці злочини набувають ще більшої суспільної небезпеки та сприяють поширенню негативних настроїв у громадськості. Саме тому державою встановлені та застосовуються суворі заходи покарання щодо осіб, які вчиняють такі порушення.

Вивчення такої злочинності набуває актуальності не тільки у зв'язку з тим, що останнім часом збільшується кількість таких злочинів, але й тому, що зі зростанням кількості терористичних діянь цей злочин у науковій та навчальній літературі починають відносити до терористичних злочинів, а у буденному житті нерідко називають «телефонним тероризмом». Крім того, деякі науковці виділяють завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності як один з видів хуліганських дій.

Як правило, завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності має такі ознаки:

1) містить вигадані відомості про вчинення загальнонебезпечних злочинів (про збройний напад, про закладену в тому або іншому приміщенні вибухівку, про підготовлений підпал